

Sunčica Mustač

Povijesni i pomorski
muzej Istre u Puli,
Kuća fresaka u Draguću

Marijan Bradanović *Branko Fučić, povjesničar umjetnosti i konzervator*

Društvo povjesničara umjetnosti
Rijeke, 2022.

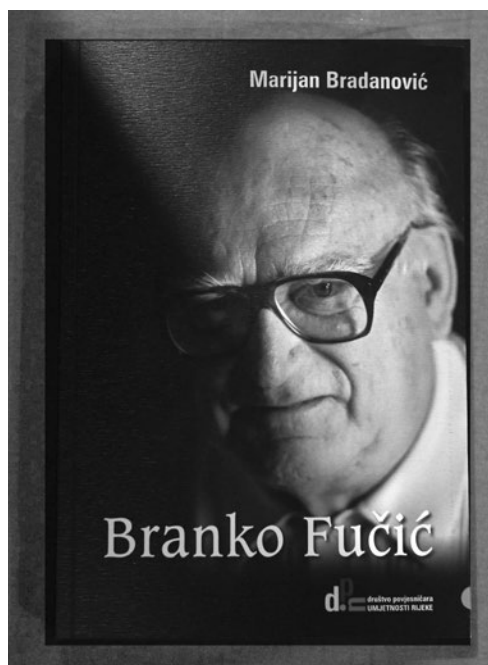
Nakladnički niz:
Povjesničari umjetnosti

Recenzenti:

Franko Čorić i Marko Špikić

ISBN 9789537663117

257 str.

Konzervator Marijan Bradanović o konzervatoru Branku Fučiću

Od svih književnih vrsta koje prepoznaje teorija književnosti, gotovo je najteže napisati dobar životopis. Zamke su mnogostruke pa ako pisac ne želi zvučati poput suhoparnog Suetoniusa ili dramatičnog Neposa, jasno je da valja stalno balansirati između fakata i osobnih doživljaja, osvrte na stručne i znanstvene dosege znane mu ličnosti pomiriti s njezinim anegdotalnim životnim situacijama, ali i prilagoditi se zahtjevima uredništva i očekivanjima ciljane publike. Toga se posla

prihvatio Marijan Bradanović te serijalu *Povjesničari umjetnosti* Društva povjesničara umjetnosti Rijeke pridodao vrhunsku knjigu naslovljenu *Branko Fučić, povjesničar umjetnosti i konzervator*, biografiju kojoj ćemo u sekundarnoj literaturi majstora Fučića teško naći premca.

Nije to prva interpretacija Fučićeva života. Uz razne kraće osvrte, o njemu je 2001. godine opsežnije pisao Krčanin Josip Žgaljić, prisjećajući se druženja s toplinom i pažnjom, da bi na poziv

legendarnog nakladnika Željka Medimoreca 2009. godine nekadašnji Fučićevi kolege njemu u spomen napisali tekstove koje je uredio Josip Bratulić skupivši ih u oveći svezak. Iste godine održan je stručno-znanstveni skup u Fučićevu čast na rodnome mu otoku Krku, ali je zbornik radova objavljen 2011. godine, uz nenadmašno uredništvo Tomislava Galovića, dok se sljedeći znanstveni skup, koji bi sigurno iznjedrio još koji zbornik i biografske osvrtne, imao zbiti u Fučićevom mjestu Dubašnici 2020. godine, također u organizaciji Tomislava Galovića, no epidemijska situacija nije dopustila da se plan ostvari. Profesor Galović svejedno upravo dovršava još jednu biografiju našeg velikana.

U sveobuhvatnom biografskom tekstu koji potpisuje Marijan Bradanović, a o kojem će ovdje biti nešto više riječi, posve je originalno akcentuirano vrlo kratko razdoblje koje je Branko Fučić proveo kao konzervator u Konzervatorskom zavodu u Rijeci, a s pažnjom se navode i sve kasnije preokupacije „grišnog” akademika na zaštiti spomenika, dok se njegovi znanstveni prilozi promatraju kroz prizmu konzervatorske struke. Taj pristup ocjenjujem posve drugačijim od dosadašnjih. Od autora se to moglo očekivati, jer je i sam kao povjesničar umjetnosti nekoć bio zaposlen u Konzervatorskom odjelu u Rijeci. Slijedom toga, grupirao je većinu stranica svog djela u dva poglavlja koja se sadržajno poklapaju s dvama Fučićevim životnim poglavljima, s onim konzervatorskim i s onim „akademske”, ne zaboravljajući, naravno, uvodne opise i kontekst Fučićeva stasjanja i obrazovanja.

U dva uvodna poglavlja, nazvana *Okvir* i *Motiv*, Bradanović se kratko osvrće na gore navedene biografske prethodnike, uvodeći u tekst njemu i Fučiću zajednički sentiment zaštite spomenika, već ovdje natuknuvši cjeloživotnu Fučićevu žal što ga nisu trajno primili u Konzervatorski zavod u Rijeci, ali i preokupaciju istraživanjem umjetničkih djela lokalnih kamenara i pučkih slikara fresaka za koje je smatrao da povijesti umjetnosti doprinose jednako koliko i vrsni stilski klesari i slikari. Dijelevi prve razgovore s Fučićem, Bradanović upotpunjuje, za neke koji ga nisu poznavali možda plošni, Fučićev lik kakvog bi zamišljao neupućeni čitatelj, pa saznajemo da su ovog povjesničara umjetnosti i konzervatora krasile osobine poput znatiželje, nepretencioznosti, srčanosti, odlučnosti i strasti, koje će se pokazati presudnima u daljnjem profesionalnom radu.

U sljedeća dva poglavlja, u kojima se tematiziraju Fučićevo djetinjstvo i studij, odmah na početku izlazi na vidjelo Bradanovićevo maestralna sposobnost opisa umjetničkog djela koju ovdje primjećujemo u opisu scenografije mirnog djetinjstva na Krku. U tom se autorovom imaginariju mali Branko igra uz samostan franjevac trećoredaca u Portu u župi Dubašnica, a u samostanskoj crkvi svete Marije Magdalene, kao da smo u nekom *fantasy* filmu, nalazi se oltarna slika radionice *da Santacroce* na kojoj je prikazan model nekoliko stotina godina stare Dubašnice, Brankovog rodnog mjesta, u rukama krčkog zaštitnika svetog Kvirina Sisačkog. Na detaljnom opisu takvog okruženja inzistira Bradanović, ali i Fučić će se kroz knjigu vraćati na važnost mjesta odrastanja koje ga u priličnoj mjeri određuje. Seosku idilu i pučku pobožnost trebalo je u godinama koje slijede pomiriti s vrevom glavnoga grada u koji obitelj seli 1927. radi tatinog posla. Nastanjuju se na Šalati, u kvartom poznatom po novim kućama za izbjeglice iz Istre, Hrvatskog primorja i otoka, koji su tada bili u sastavu Kraljevine Italije, što je na terenu dobivalo bizarne konture. Iz dokumenata koje nam prepričava Bradanović vidljivo je da su se Fučićevi ipak dobro snašli. Saznajemo i ponešto o organizaciji Mudroslovnog fakulteta u Zagrebu, koji Fučić upisuje već u vohoru Drugog svjetskog rata, pa je rijetko zanimljivo čitati o izabranim studijskim grupama kojih se ne bi posramila ni današnja inozemna učilišta. Branko Fučić studirao je tri grupe predmeta, Poviest umjetnosti i kulture s klasičnom arheologijom, Hrvatsku poviest te Opću poviest i talijanski jezik, a sada znamo za svaki predmet koji je upisao te se možemo osvrnuti na svakog profesora koji mu je predavao, zahvaljujući od Bradanovića priređenom detaljnom prijepisu svih predmeta iz indeksa kratkovidnog studenta koji mrzi totalitarizam te iščitava djela francuskih filozofa personalizma i druguje s Milanom Prelogom, Aleksanderom Percom, Leljkom Dobronić i Nadom Klaić.

Slijedi vrlo opsežno poglavlje od sedamdeset stranica koje govori o zaposlenju u Konzervatorskom zavodu u Zagrebu koji tada vodi Ljubo Karaman, u kojem je radio s bratom arhitektom, svojim čestim suputnikom u terenskim istraživanjima. Poglavlje je sastavljeno od podataka iz novootkrivenih ili svježije obrađenih arhivskih izvještaja, koje Bradanović proučava u Ministarstvu kulture i medija Republike Hrvatske, Državnom arhivu u Rijeci i Konzervatorskom odjelu u Rijeci, kao i

dokumentaciji Ostavštine Branka Fučića u Knjižnici teologije u Rijeci riječkog Teološkog fakulteta, ponajviše fotografijama s terena i izvacima iz putnih izvještaja te pismena Branka Fučića. Nakon diplome, Fučić je zaposlen u zagrebačkom Zavodu no glavni zadatak bilo mu je popisivanje spomenika kulture na području Istre i kvarnerskih otoka kako bi se prema tim podacima pripremili potrebni elaborati za razgraničenje s Italijom. Obavlja ga u nemogućim uvjetima. Isprva neposredno nakon oslobođenja kada nailazi na tragove pljačkanja spomenika, poput incidenta prije inventarizacije dvorca na otoku sv. Andrije kod Rovinja gdje su smaknute barunice Hüttenrott, a poslije tijekom godina i u ostatku Istre, o čemu otvoreno piše. Radi bez prijevoznog sredstva, opreme i hrane, spavajući često na podovima, slami ili krilima vrata u napuštenim kućama. Tekst ovog razdoblja vrvi podacima i zanimljivostima, poput opisa o slučajnom otkriću zidnih slika u crkvi sv. Jeronima u Humu kada je zbog propuštenog vlaka morao prespavati u njoj. Zabavljeni smo i tumačenjem intriga i politički opasnih situacija. Formom se ovo poglavlje razlikuje od ostalih, budući da je napisano poput ratnog dnevnika. Fučić je u tom razdoblju odgovarao izravno Karamanu, iako je u međuvremenu došlo do osnivanja Konzervatorskog zavoda u Rijeci s nejasnom ingerencijom. Kontroverze oko imenovanja prvog ravnatelja Zavoda duboko su pogodila Fučića, jer je bez obzira na količine terena, sačinjenu dokumentaciju i organizaciju radne jedinice, Karaman odlučio da povjerenik za Istru bude Fučićev kolega mirnije čudi, Aleksander Perc. Fučić zbog toga sve više odlazi na teren te naručuje obnove crkava ili izrađuje dokumentaciju u Butonigi, Savičenti, Boljunu, Draguću, Dvigradu, Baratu, i mnogim drugim mjestima. Istražuje Labinštinu, Bujštinu, odlazi na Krk, Cres, Lošinj, Pag i Rab, te izrađuje mnoge snimke stanja, studije i elaborate, sve do prisilnog odsluženja vojnog roka 1947. godine s kojeg se vraća tek nakon dvije godine. Dokumenti koji govore o odbijanju njegove molbe za ponovnim zaposlenjem u riječkom Zavodu, s obrazloženjem da jedini od konzervatora nije za znanost, Bradanović izdvaja kao humorističnu crticu. Ipak, ta je preokupacija nadređenih ujedno i pokazatelj što je konzervatorska služba značila u prošlosti – bila je to respektabilna istraživačka institucija. Nakon kratkog poglavlja o fotografskom umijeću Branka Fučića, Marijan Bradanović nastavlja s još

jednim opsežnijim poglavljem koje zauzima sljedećih sedamdesetak stranica, detaljno opisujući dane koje Fučić provodi u raznim odjelima Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (JAZU). Produkcija članaka i knjiga, izložbi i obnoviteljskih akcija, ali i nastavak rada na konzervatorskim studijama, u ovom je razdoblju pedesetih i šezdesetih godina 20. stoljeća naprosto nesaglediva. Ovdje Bradanović uključuje i fond pisama koje izmjenjuju Fučić i France Stele, te se iščitavajući njihove izvatke može pratiti i napredak korespondencije dvojice vrhunskih znanstvenika koja je rezultirala mentorstvom na izradi doktorata u Ljubljani pod naslovom *Srednjovjekovno zidno slikarstvo u Istri*. Branko Fučić obranio je tezu 1964. godine, nakon što je godinu dana prije otišao knjigu *Istarske freske*, pun trema i straha, ponizan kakav je i inače bio, bez obzira na uspjehe i znanje. Nižu se navodi raznih Fučićevih poznanstava, ali i njegovi antologijski naslovi i brojni pojedinačni članci o crkvama s freskama te nabrajaju poznate preokupacije, od zidnog slikarstva preko ikonografije, gdje se ne smije zaboraviti njegovo sudjelovanje u sačinjavanju *Ikonografskog leksikona...* iz 1979., potom, istraživanje i popularizacija glagoljice s kapitalnim dijelom *Glagoljski natpisi* iz 1982., ali ni publikacije s vječnim konzervatorskim problemima. Fučićev literarni dar probija u svakoj formi i svakom opisu, pri čemu možda vrhunac dostiže u oživljavanju fresaka crkve svete Marije od Škrilinah u Bermu radionice Vincenta iz Kastva, koje opisuje u knjizi istoimenog naslova iz 1992. godine. Kako vrijeme prolazi, Fučić se laća i širih tema, igrajući se i provocirajući, pa je iz tog opusa zanimljivo izdvojiti lažnu kuharicu „grišnog fra Karla iz Dubašnice“ koju piše u ich-formi na dijalektu, predstavljajući je kao tek otkrivenu knjigu recepata iz 16. stoljeća (!). Na kraju tog djela Fučić se potpisuje kao „Az grišni diak Branko pridivkom Fučić“, što kasnije postaje nazivom spomenutog međunarodnog skupa o njegovom djelu i životu organiziranom 2009. godine. Cjelokupni rad, ali i pokoja dobra riječ pravih ljudi, rezultirao je naposljetku primanjem Branka Fučića u Hrvatsku akademiju znanosti i umjetnosti, što se na njegovo ophođenje prema kolegama, primjećuje Bradanović, nije ni na koji način odrazilo. I dalje mu je više značio odlazak na teren i čakula u Istri i otocima. Pred kraj ovog poglavlja Bradanović maestralno spaja Fučićev životni krug izdvajanjem staračkog pripovijedanja o franjevačkom samostanu u Portu,

istog onog samostana u čijoj je crkvi Branko boravio kao mali iz Dubašnice.

Slijede još sažetak na engleskom jeziku, kratka biografija, te popis izabranih Fučićevih djela kao i korištene literature.

Važno je naglasiti da se kroz cijeli tekst knjige provlači značajan broj točnih citata Branka Fučića izvađenih iz njegove korespondencije, iz čega se jasno iščitava želja autora da se čitatelj susretne s izvornim tekstom, a ne s kakvom interpretacijom, smatrajući ga zasebnom vrijednošću koja istovremeno ne umanjuje vrijednost znanstvenih spoznaja. Marijan Bradanović višekratno kroz knjigu upravo to i izgovara, odnosno, ispisuje, vjerojatno pod dojmom raširenih predodžbi u našoj povijesti umjetnosti da literarni kapacitet i simplificirani govor umanjuju znanstveni doseg, protiv čega se upravo Fučić uporno borio. Iz fonda anegdota vezanih za osobne susrete Bradanovića i Fučića, dvojice prijateljenih konzervatora, valja izdvojiti prilično intimnu uputu s kraja knjige, a i s kraja Fučićeva života. On u brizi za, sada već kolegu, Bradanovića, opet u citatu, daje očinski savjet o nužnom odlasku iz konzervacije, imajući na umu sve gore stanje u službi i strmoglavni pad ugleda konzervatorske struke u novije vrijeme.

Bradanović ideju tada s iznenađenjem odbacuje, da bismo pred sobom sada imali respektabilno djelo koje potpisuje upravo dr. sc. Marijan Bradanović, redoviti profesor Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci.

Iako je iz brojnih citata i količine predstavljene literature te arhivskih zapisa posve jasno da je Marijan Bradanović napisao respektabilnu monografiju o povjesničaru umjetnosti i konzervatoru Branku Fučiću, čiji opus dobro poznaje, isto je tako vidljivo da nižući poglavlja i događaje iz života Branka Fučića, Bradanović konstantno prebire vlastite misli, analizira svoje odluke i uspoređuje ih s okolnostima koje su zatekle Fučića. Takav postupak nikako ne umanjuje vrijednost knjige koja, osim informacije o konzervatorskim radovima u jednom dijelu Hrvatske nakon Drugog svjetskog rata, prerasta u pravi mali presjek tog vremena. Uspostavljanje osobnih veza, naprotiv, približava problematiku čitatelju, posebice čitatelju koji i sam ima neke dodire sa zaštitom kulturnih dobara. Predstavljena biografija baš se zbog toga razlikuje od svih do sada napisanih, jer ona nije tek još jedna, nešto detaljnija biografska knjiga o Branku Fučiću. Marijan Bradanović napisao je roman o konzervatoru. Ma kako se on zvao.